

TUDOMÁNYOS MÓDSZERTAN

SZÉCHENYI TERV

TUDOMÁNYOS MÓDSZERTAN

**Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TátK Közgazdaságtudományi Tanszékén
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet,
és a Balassi Kiadó
közreműködésével.**

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió
támogatásával valósul meg.

ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszék

TUDOMÁNYOS MÓDSZERTAN

Készítette: Kőhegyi Gergely, Kutrovátz Gábor,
Margitay Tihamér, Láng Benedek, Tanács János
és Zemplén Gábor

Szakmai felelős: Kőhegyi Gergely

2011. január

TUDOMÁNYOS MÓDSZERTAN

9. hét

Vita a közgazdaságtan módszertanáról

Készítette: Kőhegyi Gergely, Kutrovátz Gábor, Margitay Tihamér,
Láng Benedek, Tanács János és Zemplén Gábor

Szakmai felelős: Kőhegyi Gergely

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- A pozitív és normatív közgazdaságtan elválasztása (utalás: Neville Keynesre):
 - Pozitív közgazdaságtan (független bármilyen etikai megfontolástól): Azzal foglalkozik „ami van”:
 - „A pozitív közgazdaságtan az általánosításoknak egy olyan rendszerét tartalmazza, ami lehetővé teszi, hogy helyesen írassuk le bármilyen környezeti változás hatását; teljesítménye pedig előrejelzései pontosságán és tényekkel való összhangján múlik.”
 - Normatív közgazdaságtan: Azzal foglalkozik, „aminek lennie kell”.

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- A pozitív és normatív közgazdaságtan elválasztása (utalás: Neville Keynesre):
 - Nincs lényegi különbség a természet- és társadalomtudományok között. Nem számít igazán, hogy
 - a társadalomtudomány az emberek közti kapcsolatokat vizsgálja,
 - a kutató része a kutatás tárgyának (utalás a Heisenberg-féle határozatlansági relációra és Gödel nem-teljességi tételeire),
 - nincsenek kísérletek (később hozza fel).
 - Megjegyzés: Ma már vannak!

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- Sok vita forrása a pozitív és normatív közgazdaságtan összekeverése,
- DE a gazdaságpolitikai viták (a nyugati világban) elsősorban a pozitív következményekre vonatkozó nézetkülönbségekből adódnak (a poz. tud. fejlődésével kiküszöbölhető lesz).
 - Pl. bérminimum törvények, ár-, bér- és vámkontroll, szakszervezetek szerepe.

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- A pozitív közgazdaságtan:

„A pozitív közgazdaságtan végső célja, hogy olyan „elméleteket”, illetve hipotéziseket alkosson, amelyek a még meg nem figyelt jelenségekre vonatkoznak, értelmesek, tartalmasak, azaz (nem közhelyszerű) előrejelzéseket tartalmaznak. Az ilyen elmélet általában két összetevő komplex elegye. Egyrészt egy nyelv, amely az érvelés rendszerezett és jól szervezett módszereinek kialakítására hivatott. Másrészt alapvető hipotézisek összességéé, amely a bonyolult világ lényeges elemeinek kiemelésére hivatott.”

M. Friedman: A pozitív közgazdaságtan

- Nyelv:

- Tautológiák halmaza
- Nincs „szubsztanciális tartalma”
- Katalógusrendszer
- Feladata az empirikus anyag (adatok) rendszerezése
- Tisztán megfogalmazott kategóriák (rovatok, alrovatok)

- Hipotézisek:

- Szubsztanciális hipotézisek összessége
- Érvényességének egyedüli releváns próbája: tapasztalat
- A tapasztalati tények sohasem igazolhatják, csak cáfolhatják
- A hipotézis predikciója olyan dologra is vonatkozhat, ami már megtörtént

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- A feltevések szerepe
 - Pl. Gravitációs gyorsulás LÉGÜRES térben: $s=0,5 \times gt^2$
 - Pl. Fák levelei
 - Pl. Biliárdjátékos
 - Pl. Hozammaksimalizálás
 - A logikai konzisztencia minimális elvárás
 - A feltevések „nem játszanak szerepet a feltételek specifikálásában”!

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- A feltevések szerepe
 - Az elméletek kifejthetők több különböző feltevés segítségével
 - Fák és levelek
 - Vonal az euklideszi geometriában
 - Feltevések szerepe az elmélettesztelésben
 - Csak olyan feltevés tesztelhető, amely maga is lehet következmény (premissza-konklúzió felcserélés által).

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- Gazdasági problémákra vonatkozó következmények (metodológiai javaslatok)
 - Pontosán kell dokumentálni az elmélet következményeinek és a tapasztalatnak az összevetését.
 - Ne keverjük a leírási pontosságot az analitikus relevanciával!
 - Pl. Tökéletes verseny és a monopólium marshalli fogalmai versus tökéletlen verseny (monopolisztikus verseny) elméletei.

M. Friedman (1953): A pozitív közgazdaságtan módszertana

- Meggondolandó kérdések
 - Alapvető kategóriák
 - Empirikus ellenőrzés = realizmus?
 - Empirikus aluldetermináltság?
 - „Mélyebben fekvő struktúrák feltárása”?
 - A tudományos nyelv versus hipotézisek?

Vita a módszertanról

- Az American Economic Association 1962. december 27-29-ei ülése
- Témakör: „A metodológia problémái”
- Előadás: Ernest Nagel, „Assumption in Economic Theory” címmel
- Védelmébe veszi a Friedmantanulmányt („A pozitív közgazdaságtan módszertana”)

P. A. Samuelson:

A metodológia problémái

- „F-Twist”-nek nevezi Friedman elméletét – mert reméli, hogy ez csak félreértelmezése a szándékának.
- F-csavar
 - Egy elmélet vindikálható, ha néhány következtetése empirikusan érvényes.
 - Az elmélet vagy az előfeltevéseinek az irrealitása lényegtelen érvényessége és értéke szempontjából.

P. A. Samuelson: A metodológia problémái

- Sőt, még tovább megy, és azt állítja:
 - Ha az elmélet tartalma és előfeltevései irreálisak
→ az az elmélet érdeme.
- Mit érünk az elméletalkotással, ha a bonyolult valóságot nem valami egyszerűbbel magyarázzuk?
- Alapvető tévedés Friedmannál:
 - A ténybeli pontatlanság értelmében vett irrealitás az elmélet hibája.
- Egy filozófus vagy természettudós számára az F-csavar nem jelent sokat, de egy közgazdász számára érvényessége lényeges kérdés.

P. A. Samuelson:

A metodológia problémái

1. Definiáljunk egy elméletet (**B**), amely valamit állít a megfigyelhető valóságról.
2. Friedman egy olvasójának megbocsátható lenne az a csúsztatás, hogy úgy gondolja, **B**-nek vannak következményei (**C**).
3. Ezen olvasónak szintén megbocsátható lenne, ha úgy hinné: ha **B**-nek vannak következményei (**C**), vannak előzményei (**A**) is.
4. Friedman szerint: **C** tapasztalati realizmusa a fontos. Ha **C** tapasztalatilag érvényes \rightarrow **B** fontos, akkor is, ha **A** tapasztalatilag nem érvényes.
5. Ha **C** a **B** következményeinek halmaza, akkor $C \equiv B$
Az előfeltevések halmaza, amelyből **B** következik, azonos **B**-vel.

P. A. Samuelson: A metodológia problémái

Ha **A**-t így értelmezzük \rightarrow **A** realizmusa nem különbözhet **B** (elmélet) és **C** (következmény) realizmusától.

6. Vegyük **C** egy valódi részalmazát, amely **B** néhány implikációját tartalmazza, ez legyen **C**–.

Vegyük az előfeltevések egy kibővített halmazát, amely **A**-t valódi részalmazként tartalmazza \rightarrow implikálja **A**-t, így **B**-t, **C**-t és „**C**–”-t is. De azt **A** nem teljesen implikálja, ez legyen: **A**+

7. Tegyük fel, hogy **C**-nek teljes tapasztalati érvényessége van. Álljunk ki ezen állítás mellett illetve a **B** elmélet és az **A** előfeltételezés mellett.

P. A. Samuelson: A metodológia problémái

8. Akkor **A+** ($A+ \equiv B+ \equiv C+$) mellett nem állhatunk ki, hacsak teljes tartalma nem érvényes tapasztalatilag.
Ha **C+** azon része, amely nincs **C**-ben, irreális \rightarrow ebben **A+** a hibás.
Ha „A+”-nak csak az A részhalmaza érvényes $\rightarrow (A+)-(A)$, és A+ rossznak minősítendő.
9. C– tapasztalati érvényessége önmagában nem világítja meg azt, hogy $A \equiv B \equiv C$

P. A. Samuelson: A metodológia problémái

- Összetett tényekre szabályosságot erőltetni hiba, ha ott nincs szabályosság.
- A jó tudomány azokat a szabályosságokat és egyszerű tényeket veszi alapul, amelyek a valóságban megtalálhatók.
- Régi csillagászok: epiciklusok versus tökéletes körök.

P. A. Samuelson: A metodológia problémái

- Tapasztalat: A természet egyszerűséget jelez, csak észre kell vennünk.
- Az absztrakt modellek olykor hasznosak lehetnek a szabályosságok keresésében, azonban sokszor félrevezetőek.
- E pszichológiai hasznosság nem egyenlő a tapasztalati érvényességgel.
- Absztrakt modell = építkezésen használt állványzat.
Ha az absztrakt modellek tapasztalatilag hamis elemeket tartalmaznak, akkor ki kell dobni a modellt és nem elfedni a hibáit!